

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið
Skuggasundi 1-3
101 Reykjavík

Búðardal, 11. nóvember 2021
Mál nr. 184/2021

Efni: Umsögn sveitarfélagsins Dalabyggðar um drög að reglugerð um sjálfbæra landnýtingu.

Vísað til máls nr. 184/2021 um drög að reglugerð um sjálfbæra landnýtingu sem birt var í Samráðsgátt stjórnvalda þann 24. september 2021.

Sveitarstjórn Dalabyggðar gagnrýnir að svona stórt mál sé sett í umsagnarferli án þess að tilkynna það formlega til hlutaðeigandi aðila og óska eftir umsögn þeirra. Réttara hefði verið að óska formlega eftir umsögn sveitarfélagsins strax og það fór í umsagnarferli. Dalabyggð er stór hagsmunaaðili hvað varðar reglugerðir er lúta að landbúnaði, enda er hann einn af grunnatvinnuvegum sveitarfélagsins. Sveitarstjórn hefði þá vísað erindinu til umfjöllunar í umhverfisnefnd og fjallskilanefndum ef tímaramminn hefði leyft slíkt.

Þá gagnrýnir sveitarstjórn það samráðleysi sem var við vinnslu reglugerðardraganna. Í lögum um landgræðslu 155/2018 segir:

"11. gr. Leiðbeiningar og viðmið um sjálfbæra landnýtingu.

Ráðherra skal setja reglugerð með það að markmiði að tryggja sjálfbæra landnýtingu, sbr. 9. gr., með leiðbeiningum og viðmiðum þar að lútandi sem taki mið af ástandi lands, m.a. varðandi beit búfjár, umferð fólks og ökutækja, framkvæmdir og akuryrkju. Landgræðslan gerir tillögur að slíkum leiðbeiningum og viðmiðum að höfðu samráði við hlutaðeigandi stofnanir, sveitarfélög og hagsmunaaðila eftir því sem við á hverju sinni. Ráðherra birtir opinberlega drög að leiðbeiningum og viðmiðum og skal frestur til að skila athugasemdum vera að lágmarki fjórar vikur."

Samráð við sveitarfélagið um innihald og helstu áherslur í reglugerðinni var ekkert.

Hvað innihald og uppsetningu reglugerðardraganna varðar eru þau þvælin og torskilin. Erfitt er að átta sig á hvað eru tilmæli, hvað eru reglur og hvað leiðbeiningar, og þ.a.l. að átta sig á hver raunveruleg áhrif reglugerðarinnar verða á einstakar atvinnugreinar og samfélagið í heild.

Víða er vísað í viðauka og það verður að teljast sérstakt hversu miklu mun víðtækari viðaukar þessarar reglugerðardraga eru heldur en reglugerðin sjálf.

Til að átta sig á áhrifum reglugerðarinnar væri til dæmis gott að fá kort sem sýndi með skýrum hætti hvaða land má nýta innan sveitarfélagsins og hvaða land má ekki nýta.

Ljóst má vera að áhrif reglugerðar sem þessarar mun hafa áhrif á fjárhag sveitarfélagsins, jafnt sveitarsjóð sem íbúa. Landbúnaður skipar stóran þátt í atvinnu íbúanna og skilar eðlilega fjármagni til sveitarsjóðs. Ljóst má vera að ef reglugerðardrögin verða samþykkt óbreytt verður landbúnaði verulega þröngur stakkur sniðinn og við blasir að einhverjir muna þurfa að minnka bústofn sinn og draga saman rekstur.

Þá má gera ráð fyrir að kostnaður vegna framkvæmda hjá sveitarfélaginu aukist vegna krafna um aukið eftirlit og umsagnir, skv. 8. gr. Viðmið vegna framkvæmda: *Við hvers kyns leyfisskyldar framkvæmdir sem geta haft áhrif á gróður og jarðveg skal halda raski í lágmarki og grípa til mótvægisáðgerða í þeim tilvikum sem rask er óhjákvæmilegt. Hafa skal til hliðsjónar leiðbeiningar í viðauka III.*

Jafnframt gerir sveitarstjórn Dalabyggðar athugasemd við að ekki liggi fyrir mat á áhrifum fyrirhugaðrar reglugerðar á fjárhag sveitarfélagsins. Í 129. gr. sveitarstjórnarlaga er kveðið á um að fram fari sérstakt mat á áhrifum stjórnvaldsfyrirmæla á fjárhag sveitarfélaga og ber ráðherra ábyrgð á því að slíkt mat fari fram. Jafnframt þyrfti að fara fram mat á áhrifum á byggð í landinu og nýtingu eignarlands. Í því sambandi er vert að minna á þingsályktun um stefnumótandi byggðaaætlun fyrir árin 2018-2024 þar sem segir að í allri stefnumótun og áætlanagerð hins opinbera skuli meta og skoða áhrif á þróun einstakra byggða og búsetu.

Í viðauka I er lagt til að brattar brekkur, vötn og árfarvegir og land með undir 20% af æðplöntuþekju ættu ekki að flokkast sem sjálfbært beutiland. Enginn rökstuðningur er fyrir þessu vali og eins er óljóst hvernig framkvæma á þessa flokkun. Jafnframt er lagt til að land sé í ósjálfbærri landnýtingu ef það er í yfir 30° halla og þar sem nýting hefur fyrirsjáanlega neikvæð áhrif á náttúrufar. Hér er ekki aðeins verið að setja skorður á nýtingu afrétta heldur einnig heimalönd bænda. Ekki liggur heldur fyrir kort sem sýnir á umfang þess svæðis sem verið er að leggja til.

Talað er um að skilgreiningar beutilands miðist við beitarlandsþekju GróLindar. Sá grunnur verður að vera nákvæmur og réttur til að byggja á sem sanngjörnustu mati. Verkefnið GróLind

er rétt nýhafið og því þarf að gefa því verkefni tíma áður niðurstöður þess verða forsendur reglugerðar.

Í viðauka um jarðrækt er dreifing á tilbúnum áburði bönnuð á öllu landi innan við 5-10 m frá vatni ekki er hægt að átta sig á hvar 5 metrar eru reglan og hvar 10 metrar, eða hvort 10 metrarnir eru bara tilmæli. Þá er gerð athugasemd við það að ekki sé heimilt að dreifa búfjáráburði nær vatni (árvatni, lindum, stöðuvötnum og borholum) en 50 metra, svo og að ekki megi dreifa búfjáráburði né tilbúnum áburði á tímabilinu 1. nóvember til 15. mars. Þessi ákvæði ganga ekki upp og setja rekstur þeirra sem stunda landbúnað í uppnám. Ekki liggur fyrir hversu mikið af ræktuðu landi tapast með þessum takmörkunum og hvort ábati er af því að rækta það upp annars staðar. Þá liggja ekki fyrir mælingar á útskolun eða hver þau gildi mega vera. Einnig vantar skilgreiningu á vatni, óljóst er t.d. hvort framræsluskurðir með vatnsrennsli séu vatn í skilningi reglugerðarinnar. Ef svo er þá er vandséð að hægt sé að stunda landbúnað í þeirri mynd sem nú er í sveitarfélaginu og raunar á stærsta hluta Íslands.

Í 7. gr. um jarðrækt og akuryrkju er rætt um að forðast skuli aðgerðir í landbúnaði sem valda breytingum á sýrustigi umfram ákjósanleg mörk til ræktunar. Hér vantar betri skilgreiningar. Má til dæmis ekki hækka sýrustig jarðvegs sem hefur lágt sýrustig í dag? Eru ákjósanleg mörk miðuð við einhverjar ákveðnar plöntutegundir og þá hverjar?

Í viðauka II *Sjálfbær landnýting og akuryrkja*, segir m.a.: "*Jarðvinnsla er óæskileg síðla árs og til vors, 15. nóv. til 15. mars, sbr. 7. gr. reglugerðar þessarar: Öll jarðvinnsla utan vaxtartímabils gróðurs á hverju ári frá og með 15. nóv. til 15. mars er óæskileg á öllu landbúnaðarlandi, þar sem slík jarðvinnsla skilur eftir land með engri gróðurþekju sem væri þá óvarið fyrir roföflum að vetrarlagi. Slíkt land tapar næringarefnum, býr til jarðvegsrof og orsakar léleg loftgæði, sem síðan valda neikvæðum og kostnaðarsömum samfélagslegum, umhverfislegum og heilsutengdum áhrifum. Jarðvinnu má hefja að vori eftir 15. mars eða þegar jörð er orðin tilbúin til sáningar, gróðursetningar eða niðursetningar. Ljúka skal jarðvinnslu sem fyrst að vorlagi til að nýta jarðraka og lengd vaxtartíma sem best.*"

Í þessum kafla er talað um að eitthvað sé óæskilegt, hefja megi og ljúka skuli. Er hér verið að tala um tilmæli, reglur eða leiðbeiningar?

Að endingu gerir sveitarstjórn Dalabyggðar athugasemd við það mikla vald sem stöðugt er fært í hendur einstakra ríkisstofnana, í þessu tilfelli Landgræðslunnar. Stofnunin er algerlega einráð í þessu tilfelli. Hún semur reglugerðardrögin án nokkurs samráðs við sveitarfélög og hagsmunaaðila og sér jafnframt um framkvæmd og eftirlit.

Sveitarstjórn Dalabyggðar er fylgjandi landvernd og sjálfbærri nýtingu lands en gerir skýra kröfu um alvöru samráð við setningu reglugerðarinnar og eins að áhrif hennar verið metin, bæði fjárhagsleg og eins m.t.t. byggðafestu. Það er mat sveitarstjórnar Dalabyggðar að bændur verði alltaf bestu vörslumenn landsins. Því er mikilvægt að yfirvöld haldi áfram á þeirri braut að viðhalda og byggja upp frekara traust og samvinnu við bændastéttina.

Virðingarfyllst,
f.h. Dalabyggðar

Kristján Sturluson
Sveitarstjóri Dalabyggðar